

بسم الله الرحمن الرحيم

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت ترویج و آموزش

نگرشی بر مرکبات در جنوب کرمان

سازمان جهاد کشاورزی جنوب کرمان
مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی

۱۳۹۱

شناسنامه

عنوان نشریه: نگرشی بر مرکبات در جنوب کرمان

نویسنده: احمد احمدپور، عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی شهید مقبلی جنوب کرمان و رضا مقبلی دامنه، کارشناس مرکز تحقیقات کشاورزی شهید مقبلی جنوب کرمان
امور هنری و طراحی: رضا مقبلی دامنه و علی بهروج، کارشناس دفتر خدمات فنی و تحقیقاتی و مسئول روابط عمومی مرکز

شماره ثبت: ۱۱-۲۸۰-۱۲۰۹

ناشر: مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی - اداره رسانه های آموزشی

نوبت و زمان چاپ: اول / زمستان ۱۳۹۱

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: رایگان (مخصوص بهره برداران بخش کشاورزی)

نشانی: جیرفت- سازمان جهاد کشاورزی جنوب کرمان- مدیریت هماهنگی ترویج

کشاورزی- تلفن: ۰۳۴۸۲۴۱۱۳۱۵ ، دورنگار: ۲۴۱۱۳۱۹

مقدمه:

منطقه جیرفت و کهنوج تحت عنوان جنوب کرمان شامل شهرستانهای جیرفت، عنبرآباد، کهنوج، قلعه گنج، رودبار، فاریاب و منوجان با مساحتی حدود ۵۰ هزار کیلومتر مربع در جنوب شرقی استان کرمان و در محدوده طول جغرافیایی ۱۷، ۵۶ تا ۲، ۵۹ و عرض جغرافیایی ۴۳، ۲۶ تا ۳۵، ۲۹ واقع گردیده است.

مرکبات با سطح زیر کاشتی بالغ بر ۳۸۰۰۰ هکتار بعنوان اولین و مهمترین محصول باغی منطقه مطرح بوده، به گونه‌ایکه در سیاست گذاری مؤسسه تحقیقات مرکبات کشور توسعه باغات مرکبات در منطقه در اولویت اول کشور قرار گرفته است. وجود اقلیم‌های متنوع دشت و کوهستان، تنوع ارقام تجاری و اقتصادی، کمیت و کیفیت منحصر به فرد و کم نظیر و سلامت محصول بعنوان مهم‌ترین مزیت‌های نسبی تولید مرکبات در منطقه بوده که چشم‌انداز امیدبخشی بویژه از دیدگاه صادرات محصول تداعی می‌نماید.

در حال حاضر با توجه به دستاوردهای تحقیقاتی و انتقال یافته‌های حاصله به باغداران تحول شگرفی در افزایش کمی و کیفی محصول، استفاده بهینه از کودهای شیمیایی و آلی و کاهش مصرف سموم شیمیایی ایجاد شده، به نحوی که محصول تولیدی در سطح منطقه از سلامت کامل برخوردار می‌باشد.

مناطق پرورش مرکبات در جنوب کرمان:

جنوب کرمان به لحاظ برخورداری از شرایط خاص آب و هوایی دارای اقلیم‌ها و میکروکلیم‌های ویژه‌ای از حداقل ارتفاع از سطح دریا ۵۰۰ متر در

شهرستان منوجان تا حداکثر ارتفاع ۱۲۰۰ متر از سطح دریا در مناطق کوهپایه‌ای شهرستان جیرفت قابلیت پرورش بیش از ۲۰ رقم تجاری مرکبات را دارا می‌باشد بگونه‌ایکه در هر اقلیم ارقام خاص همان اقلیم با عملکرد کمی و کیفی مطلوبی قابل کشت و پرورش می‌باشد. بهمین منظور و با توجه به بیش از دو دهه فعالیت تحقیقاتی یافته‌های حاصله براساس اقلیم‌های موجود به شرح ذیل جهت توصیه به باغداران منطقه معرفی می‌گردد:

اقلیم دشت جیرفت:

در این اقلیم انواع ارقام پرتقال، نارنگی و گریپ فروت به شرح زیر قابل کشت و پرورش می‌باشند:

الف) ارقام پرتقال:

ارقام زودرس		
Mars early	مارس ارلی	-۱
Hamlin	هاملین	-۲
Salustiana	سالوستیانا	-۳
ارقام میان رس:		
Pine apple	پاین اپل	-۱
Parson brown	پارسون براون	-۲
Local orange	پرتقال محلی	-۳
ارقام دیررس:		
Olinda valencia	اولیندا والنسیا	-۱
Frost valencia	فراست والنسیا	-۲
Campable valencia	کمپل والنسیا	-۳

ب) ارقام نارنگی:

ارقام زودرس:		
Orlando tangelo	اورلاندو تانجلو	۱-
ارقام میان رس:		
Kinnow	کینو	۱-
Dancy	دانسی	۲-
ارقام دیررس:		
Kara	کارا	۱-
Wakiva	وکیوا	۲-

ج) گریپ فروت:

ارقام زودرس		
Marsh seed less	گوشت سفید (مارچ)	۱-
Red blush	گوشت قرمز (رد بلاش)	۲-
Rubby star	گوشت قرمز و پوست قرمز (رابی استار)	۳-

در شرایط اقلیم دشت در صورت استفاده از ارقام مناسب و پایه های سازگار متوسط عملکرد ۲۵-۲۰ تن در هکتار به راحتی قابل دسترسی می باشد.

اقلیم دشت کهنوج (منوجان و فاریاب):

در این اقلیم اولویت اول پرورش انواع لایم و لمون بویژه در منطقه منوجان و فاریاب شامل :

دشت منوجان و فاریاب

Mexican lime	لیموترش معمولی	۱-
Eurika lemon	یورکا لمون	۲-
Lisbon lemon	لیسبون لمون	۳-

و اولویت دوم به پرتقال، نارنگی و گریپ فروت اختصاص دارد. متأسفانه در سال‌های اخیر با توجه به بیماری جاروک لیموترش سطح باغات لیمو کاهش یافته و در برنامه‌های تحقیقاتی در دست اقدام سازگاری ارقام لایم جدید مورد بررسی قرار می‌گیرد.

اقلیم مناطق کوهپایه ای جیرفت:

شامل نواحی کوهپایه ای میجان، هیشین، امجز، زارین و مردهک در حاشیه جبالباز و کوهپایه های دلفارد و نراب در حاشیه بحر آسمان که در این اقلیم اولویت اول به پرورش پرتقال‌های گروه ناول با ارقام مشروحه ذیل اختصاص داده شده است:

کوهپایه جیرفت

Washington navel	واشنگتن ناول	۱-
Parent navel	پرنت ناول	۲-
Frost navel	فراست ناول	۳-
Tamson navel	تامسون ناول	۴-

نمونه باغ احداث شده در منطقه کوهپایه جیرفت

به گونه‌ای که پرتقال ناول تولیدی در این مناطق در سطح کشور از نظر کمیت و کیفیت بی نظیر جلوه می نماید.

اولویت دوم لیمو شیرین ، پرتقال محلی و مارس ارلی می باشد. ضمن اینکه منطقه دهکهان در کوهپایه های کهنوج یکی از مناسب ترین مناطق پرورش ارقام نارنگی به ویژه نارنگی محلی ، اورلاندو تانجلو و مینثولا تانجلو است. در شرایط اقلیم کوهستان در صورت استفاده از ارقام مناسب و پایه‌های سازگار متوسط عملکرد حدود ۳۵-۳۰ تن در هکتار براحتی قابل دسترسی است.

پایه‌های مرکبات منطقه:

مهمترین پایه های بومی مرکبات در منطقه پایه بکرانی است که یک دورگ طبیعی بین لیموشیرین و نارنگی است. که دارای محاسنی مثل سرعت رشد اولیه مناسب ، عملکرد بالا، سازگاری با خاکهای سنگلاخی و کم عمق و

باردهی سریعتر و معایبی مثل حساسیت به بیماری پوسیدگی ریشه و طوقه مرکبات (گموز)، حساسیت به عارضه زوال مرکبات و سرماهای صفر و زیر صفر درجه سانتیگراد است.

همچنین پایه لیموترش بعنوان یکی از پایه های بومی منطقه در باغات قدیمی و مسن مورد استفاده بوده که محاسنی مثل سرعت رشد اولیه مناسب، عملکرد بالا و معایبی مثل حساسیت به بیماری پوسیدگی ریشه و طوقه (گموز) مرکبات، طول عمر اقتصادی کم و حساسیت به سرماهای صفر و زیر صفر درجه سانتیگراد است که در حال حاضر در باغات جوان کمتر مورد استفاده قرار می گیرد.

بنابراین براساس آزمایشات انجام شده در حال حاضر پایه نارنج با محاسنی مثل عملکرد بالا، مقاومت نسبی به سرما و گموز مرکبات، طول عمر اقتصادی بالا، کیفیت مطلوب محصول بعنوان پایه مناسب در شرایط دشت جیرفت به باغداران معرفی و پایه های ولکامریانا و رافلumon در اولویت بعدی قرار گرفته است. و در شرایط کوهپایه ای در حال حاضر پایه مورد استفاده عمدتاً پایه بکرانی بوده که با توجه به حساسیت به عارضه زوال مرکبات لازم است پایه های سازگار و مناسبی از جمله پایه ولکامریانا که در آزمایشات انجام شده از وضعیت مطلوبی برخوردار بوده مورد استفاده قرار گیرد.

مهم ترین چالش های موجود در توسعه مرکبات منطقه:

با توجه به پتانسیل های بالقوه پرورش مرکبات در منطقه از جمله تنوع رقم، تنوع اقلیم، سلامت محصول و کمیت و کیفیت مطلوب ارقام موجود،

متأسفانه بیماری‌هایی نظیر جاروک لیموترش، گرینینگ مرکبات و در سال‌های اخیر عارضه زوال مرکبات بعنوان مهم‌ترین چالش‌های پیش رو تهدید جدی در گسترش باغات مرکبات منطقه تلقی شده که لازم است با برنامه‌ریزی مناسب و هدف‌دار بویژه در تولید نهال سالم و با اصالت در نهالستان‌های تحت نظارت کمیته فنی نهال سازمان و احداث باغ مادری مرکبات جهت دستیابی به منابع پیوندک سالم و اصیل اقدام نمود تا انشاءالله تولید مرکبات سالم و با کیفیت در منطقه صورت گیرد. هم‌چنین بهینه‌سازی سیستم‌های بسته‌بندی، سورتینگ، حمل و نقل، نگهداری و فرآوری مرکبات با ایجاد زیرساخت‌های لازم می‌تواند در اقتصاد باغداران منطقه بیش از پیش مؤثر واقع گردد.

فهرست منابع:

- ۱- ابراهیمی، یونس ۱۳۵۹. سیر تکاملی مرکبات در ایران. انتشارات مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر.
- ۲- احمدپور، احمد ۱۳۸۳. گزارش نهایی بررسی و انتخاب مناسبترین پایه برای پرتقال در شرایط دشت جیرفت. شماره ثبت ۸۳/۱۴۷۶. انتشارات مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر.
- ۳- احمدپور، احمد ۱۳۸۳. گزارش نهایی بررسی و مقایسه عملکرد ارقام نارنگی روی پایه‌های مختلف. شماره ثبت ۸۳/۱۴۷۴. انتشارات مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر.

۴- احمدپور، احمد ۱۳۸۳. گزارش نهایی بررسی و ارزیابی اثرات پایه‌های مختلف روی خواص کمی و کیفی ارقام گریپ‌فروت. شماره ثبت ۸۳/۱۴۷۴. انتشارات مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر.

۵- انوری، فاطمه. ۱۳۶۸. اهمیت و انتخاب پایه در مرکبات. انتشارات مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر.

۶- فتوحی قزوینی، رضا. ۱۳۷۷. پرورش مرکبات در ایران. انتشارات دانشگاه گیلان.

7-Castle, W. S. C. O, yutesy and D. Y; Hutchison 1989. Rangpur lime troyer citrange, hybrid citrus rootstock. Hort. Abst. No; 1627.

8-Davied, F. S. and Abbrigo, L. G. 1994. Citrus. CAB International.

9-Geraci, G. and A, Giuffride. 1996. A new clone of sour orange and other rootstocks for mandarins. Rivista di fruitculture adi ortofloricoltura. 58(12)57-61

10-Hartman, H. T, D. E, kester and F. T, David. 1990. Rootstock for citrus. Plant propagation (principle) and practios) chap. 18. 578-840.

11-Hutchison, D. J. and F. W, Bistline. 1993. Preliminary performance of 7-yearold "valencia" orange trees on 21 rootstocks. Hort. Abst. no: 1315.

12-Nonteverde, E. E. 1996. Evaluation of "valencia" orange on seven rootstocks. tropical fruits newsletter. No. 21. 3- 5.

